RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU INSTRUIREA UNUI PARTICIPANT LA UN EVENIMENT SPORTIV SAU DE PARIAT SĂ MANIPULEZE EVENIMENTUL ÎN CARE EVOLUEAZĂ

Gheorghe RENIȚĂ
CZU: 343.353:796 gheorghe1490.r@gmail.com

Instruirea unui participant la un eveniment sportiv sau de pariat să manipuleze evenimentul în care evoluează reprezintă una dintre modalitățile alternative de comitere a infracțiunii prevăzute la art. 242/1 (manipularea unui eveniment) Cod penal al Republicii Moldova.

Prin definiție, instruirea unui participant la un eveniment sportiv sau de pariat presupune furnizarea de instrucțiuni acestui participant [1, p. 215], astfel încât acesta să întreprindă acțiuni care ar produce un efect viciat asupra evenimentului respectiv.

Darea de instrucțiuni unui participant la un eveniment sportiv sau la un eveniment de pariat poate face parte dintr-o anumită strategie/tactică. Dar nu orice strategie/tactică este permisă și, respectiv, aceasta poate fi considerată o manipulare. Adesea, limita de demarcație între o strategie/tactică „corectă” și alta „interzisă” nu poate fi trasată cu ușurință. Așa cum observă S. Zaksaitė, „conceptul de manipulare poate depinde de tipul sportului: în timp ce într-o ramură de sport unele acțiuni pot fi considerate o manipulare și, prin urmare, ilegale și sancționate, dimpotrivă, într-o altă ramură de sport aceleași acțiuni pot constitui doar o tactică răspândită” [7, p. 289].

De exemplu, în cazul wrestlingului (*i.e.* o formă de sport de origine americană, derivată din lupta greco-romană, care combină sportul și efectele teatrale în care oponenții luptă corp la corp, încercând fiecare să îl arunce sau să îl imobilizeze pe celălalt la podea, folosind diverse prize în conformitate cu un cod de reguli) ar fi greu de învinuit persoanele de manipulare a unui eveniment, de vreme ce, prin definiție, acest tip de sport implică un spectacol regizat din timp.

Aceasta se explică prin faptul că „tehnicile și manevrele executate în ring sunt dureroase, forța manevrelor și gradul mare de risc făcând

aproape imposibilă evitarea coliziunilor dureroase, iar executarea lor implică multe riscuri, dacă nu sunt efectuate corect. Aspectul «simulat» al unei manevre de wrestling constă în faptul că ambii luptători încearcă să evite consecinţele negative, cum ar fi rănile interne sau fracturile oaselor, şi nu încearcă neapărat evitarea durerii, durere imposibil de eliminat, în cazul majorităţii manevrelor. Pe parcursul meciului, sportivii implicaţi în ring comunică folosind gesturi sau termeni specifici pentru a informa adversarul în legătură cu manevrele pe care urmează să le execute. Şi arbitrul are rolul său, semnalând uneori momentele în care trebuie să aibă loc evenimentele prestabilite sau care implică un grad de risc ridicat. Într-un meci de wrestling rezultatul final şi anumite momente cheie ale meciului sunt predeterminate în culise şi repetate de wrestleri pe parcursul antrenamentelor, restul partidei fiind improvizate" [8].

În astfel de cazuri, datorită naturii şi esenţei acestui tip de sport, art. 242/1 Cod penal al Republicii Moldova nu pare a fi incident, cel puţin în modalitatea acţiunii prejudiciabile a infracţiunii prevăzute de acest articol analizată în prezentul studiu. În schimb, dacă într-o altă ramură de sport cineva ar oferi instrucţiuni sportivilor ca aceştia să predetermine anumite momente sau rezultatul final al unui meci, atunci s-ar putea aplica răspunderea pentru manipularea unui eveniment.

Într-un alt caz, opt jucătoare de badminton (două perechi din China clasate pe locul întâi şi, respectiv, doi, la nivel mondial, una din Indonezia şi una din Coreea de Sud) au fost descalificate la Jocurile Olimpice de vară de la Londra din 2012, după ce Federaţia Internaţională de Badminton a concluzionat că jucătoarele ar fi încercat să manipuleze clasamentul grupelor din primul tur, prin înfrângere deliberată. În ciuda observaţiilor arbitrilor, acestea ar fi făcut greşeli intenţionate şi nu ar fi depus „cele mai bune eforturi" pentru a învinge. În replică, jucătoarele au susţinut că adversarele lor din prima etapă erau mai puternice şi, în consecinţă, nu ar fi avut şanse reale să câştige. În aceste condiţii, ele au rezervat energia pentru meciurile cu adversare mai slabe în faza următoare [5].

Federaţia Internaţională de Badminton a apreciat că această tactică nu este permisă şi constituie o abatere disciplinară, opinie împărtăşită

de unii autori [7, p. 289]. Totuși, în literatura de specialitate, există voci care afirmă că atunci când alți sportivi de top, *e.g.,* Usain Bolt (atlet, multiplu campion olimpic și mondial) sau Michael Phelps (multiplu campion olimpic și mondial la înot) economisesc energia în toiul unei competiții, nimeni nu califică acțiunile lor ca fiind contrare eticii sportive, însă sunt privite ca o tactică sportivă acceptată. K. Blair susține că acest lucru reflectă prejudecățile olimpice occidentale față de sportul practicat de femei [5, p. 9].

Pentru a aprecia dacă anumite instrucțiuni fac parte dintr-o tactică corectă sau nu, trebuie avute în vedere mai multe aspecte, *e.g.*: tipul sportului; specificul evenimentului; regulile de desfășurare a evenimentului în discuție; faptul dacă instrucțiunile sunt pe larg acceptate sau contestate de participanți; cum s-ar comporta un „exemplar-model” care participă la eveniment; împrejurarea dacă instrucțiunile pot afecta principiul *fair-play*.

În cazul de mai sus, decizia de a pierde în mod deliberat anumite meciuri nu a fost inoculată de terțe persoane, ci le-a aparținut sportivelor. Atunci când sportivul manipulează unilateral evenimentul la care participă sau o etapă din acesta, fără ca o altă persoană să exercite asupra lui o influență infracțională reprezintă, după J.T. Holden și R.M. Rodenberg, o „aranjare a meciului de către un lup singuratic” (*lone-wolf match-fixing*) [6, p. 4]. Această conduită încalcă integritatea evenimentelor sportive și, prin urmare, contravine principiului *fair-play*. Ea nu poate fi comparată cu ipoteza în care persoana nu depune din start toată străduința ca mai apoi să învingă în competiție, așa cum au procedat de mai multe ori Usain Bolt sau Michael Phelps. Sunt situații diferite. Pierderea deliberată a unui meci, astfel încât sportivii implicați să părăsească terenul în „huiduielile” suporterilor și ale fanilor, așa cum s-a întâmplat în cazul celor opt jucătoare de badminton, nu poate fi considerată o tactică sportivă acceptată. De asemenea, ar fi rizibil să credem că poate face parte dintr-o tactică sportivă corectă ipoteza în care un jucător de fotbal nu lovește balonul în poartă, atunci când are o posibilitate adecvată sau când se „împiedică” chiar lângă poartă etc. Sunt cazuri când sportivul nu se manifestă la capacitatea sa maximă. Pentru orice persoană rezonabilă,

este clar că asemenea acțiuni afectează parcursul sau rezultatul evenimentului și nu trebuie tolerate. În această situație, este justificată aplicarea răspunderii disciplinare în privința participantului la un eveniment sportiv/de pariat.

Spre deosebire de cazul jucătoarelor de badminton, care este unul pur disciplinar [7, p. 289], în dosarul *Mungiu și Beședin*, pentru asigurarea înfrângerii selecționatei Republicii Moldova de fotbal feminin în fața selecționatei Letoniei în meciul din 4 august 2013 din cadrul Campionatului Europei U17 la o diferență de două goluri, făptuitorii i-au cerut antrenoarei A.S. (promițându-i în schimb 8.000 de dolari SUA) modificarea planului tactic și a componenței selecționatei de fotbal a Republicii Moldova, *i.e.* schimbarea rolurilor și poziției în teren a jucătoarelor, precum și înlocuirea jucătoarelor celor mai puternice cu cele mai slabe [2, 3]. A.S. nu a dat curs acestor solicitări și a anunțat conducerea FMF și Centrul Național Anticorupție. Într-un final, meciul în discuție a fost corect și s-a încheiat cu scorul de 1-1, iar făptuitorii (S.B. și V.M.) au fost reținuți și, apoi, trimiși în judecată și condamnați pentru dare de mită. Dacă A.S. ar fi dat instrucțiuni sportivelor selecționatei Republicii Moldova de fotbal feminin, astfel încât să piardă meciul, atunci A.S. ar fi comis, între altele, infracțiunea de manipulare a unui eveniment în modalitatea normativă de care ne ocupăm aici (instruirea unui participant la un eveniment sportiv sau la un eveniment de pariat).

Alegerea unei anumite tactici pentru un eveniment sportiv sau de pariat poate constitui „cheia" succesului. Prin urmare, darea de instrucțiuni unui participant la un eveniment sportiv sau la un eveniment de pariat pentru ca acesta să aibă o conduită care ar afecta parcursul sau rezultatul firesc al evenimentului în care evoluează cade sub incidența art. 242/1 Cod penal al Republicii Moldova.

Făptuitorul ar putea instrui un participant la un eveniment sportiv/de pariat sau mai mulți participanți, dar acest aspect nu contează la calificarea faptei. În cazul fotbalului, s-a arătat că, „în principiu, cel care manipulează meciurile are nevoie de trei persoane: portarul, cel care coordonează apărarea și încă un fundaș sau, uneori, un atacant. Minimum ar putea implica doar portarul și un apărător. Doar cu

portarul este dificil de a vicia un eveniment sportiv, pentru că el și-ar putea manifesta interesul, însă fără un fundaș «tocmit» se poate ca portarul să nu se afle în situația de a ceda un gol. Fundașul este esențial, pentru că el poate «greși» decisiv sau poate acorda un penalty. De asemenea, când se apelează la un atacant, se mizează pe faptul că el nu va marca goluri, datoria lui fiind de a irosi mingile primite. Importantă în manipularea meciurilor este menținerea aparențelor, lucru care necesită profesionalism. Cei implicați vor trebui să fie profesioniști și să nu facă lucrurile prea evident” [4].

Totuși, în fine, accentuăm că numărul de participanți instruiți pentru a vicia evenimentul nu are vreun impact la calificarea faptei potrivit art. 242/1 Cod penal al Republicii Moldova. Această împrejurare trebuie avută în vedere la individualizarea pedepsei.

Referințe:

1. STATI, V. *Infracțiuni economice: Note de curs*. Ediția a III-a, revăzută și actualizată. Chișinău: CEP USM, 2019. 600 p.
2. Sentința Judecătoriei Ciocana, municipiul Chișinău, din 17 februarie 2015. Dosarul nr. 1-636/2014. Disponibil: https://bit.ly/2sg447C
3. Sentința Judecătoriei Ciocana, municipiul Chișinău, din 2 iulie 2015. Dosarul nr. 1-131/14. Disponibil: https://bit.ly/304D7jJ
4. *Trucarea meciurilor de fotbal: cum funcționează sistemul?* Disponibil: https://bit.ly/3d4B5FH
5. BLAIR, K. The 2012 Olympic Badminton Scandal: Match-Fixing, Code of Conduct Documents, and Women’s Sport. In: *The International Journal of the History of Sport*, 2018, pp. 1-13.
6. HOLDEN, J.T. & RODENBERG, R.M. Lone-wolf match-fixing: global policy considerations. In: International Journal of Sport Policy and Politics, 2016, vol. 9, iss. 1, pp. 1-15.
7. ZAKSAITĖ, S. Match-fixing: the shifting interplay between tactics, disciplinary offence and crime. In: *The International Sports Law Journal*, 2013, vol. 13, pp. 287-293.
8. *Wrestling*. Disponibil: https://bit.ly/3b6bjzl